

Üniversite Öğrencilerinin Madde Bağımlılığıyla İlgili Görüşleri İle Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Examination of University Students' Opinions on Substance Addiction and Their Attitudes Towards Sports

Didem YAVUZ¹ ve Mesut BULUT²

¹Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Elazığ, dysoyler@fira.edu.tr, orcid.org/ 0000-0002-9625-996X

²Dr., Mesut BULUT, Elazığ, mstblt@windowlive, orcid.org/ 0000-0003-0789-0969

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:

26.03.2025

Kabul/Accepted:

29.07.2025

DOI:

10.18069/firatsbed.1665832

Anahtar Kelimeler

Sporcu, madde, bağımlılık

ÖZ

Gençliğin yasal ve yasal olmayan bağımlılık yapan maddelerden korunması ve sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinde, eğitim boyutunun önemini açıkça ortaya koymaktadır. Çalışma Fırat Üniversitesi Spor ve Sağlık Bilimleri Fakültelerinde öğrenim gören gençlerin madde bağımlılığı ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi ve spora yönelik tutumlarının incelenmesidir. Araştırmanın evrenini spor ve sağlık bilimleri fakültesinde okuyan 2658 kişi oluştururken örneklemini 401 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada kullanılan anket üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirleyen sorulara, ikinci bölümde "Gençlerin Madde Bağımlılığı Farkındalığı İle İlgili Görüşleri", üçüncü bölümde ise "Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumları" ölçüğü kullanılmıştır. Sonuçlar: Araştırmaya katılanların %64,1'i kadın katılımcıların oluşturduğunu, %57,9'u 18-21 yaş aralığında olduğu %51,1'i spor bilimleri Fakültesi öğrencilerinin oluşturduğu görüldükçe, spora katılım değişkenine göre ise %55,6'sının da evet dediği görülmüştür. Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet değişkeni t testi analizi sonuçlarına göre kadın bireylerin bağımlılık yapıcı madde farkındalık hakkındaki görüşlerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine çalışma kapsamında katılımcıların okudukları bölüm değişkenine göre t testi analizine bakıldığında spora yönelik tutum ölçüğü alt boyutlarından fiziksel gelişim alt boyutu ve madde bağımlılığı farkındalığı alt boyutlarından bağımlılık yapıcı madde1 ve bağımlılık yapıcı madde2 alt boyutlarında Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerini lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

ABSTRACT

The study aims to examine the legal and legal protection of youth from substances that cause morbidity and mortality, and to ensure the validity of the light of ignorance in the legal use of the law. The study aims to examine the attitudes of those who are educated at the Faculty of Sports and Health Sciences of Fırat University, regarding the substance trinity and the ideology of morbidity and mortality in sports. The universe of the study consisted of 2658 people studying at the Faculty of Sports and Health Sciences, while the sample consisted of 401 students.. The questionnaire used in the study consists of three sections. The first section includes questions aimed at identifying the socio-demographic characteristics of the participants. The second section includes the "Opinions of Youth Regarding Substance Addiction Awareness," and the third section utilizes the "University Students' Attitudes Toward Sports Scale."Results: Among the participants, 64.1% were female, 57.9% were aged between 18 and 21, and 51.1% were students from the Faculty of Sports Sciences. Regarding participation in sports, 55.6% stated that they engage in sports activities. According to the t-test analysis results based on the gender variable, it was found that female participants had significantly higher awareness levels regarding addictive substances compared to their male counterparts. Furthermore, the t-test analysis based on the department variable revealed that in the sub-dimensions of the attitude toward sports scale (specifically the physical development sub-dimension) and in the sub-dimensions of substance addiction awareness (namely addictive substance 1 and addictive substance 2), students from the Faculty of Health Sciences scored significantly higher than those from the Faculty of Sports Sciences.

Keywords

Athlete, substance, addiction

Atf/Citation: Söyler, Y. D ve Bulut, M. (2025). Üniversite Öğrencilerinin Madde Bağımlılığıyla İlgili Görüşleri İle Spora Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 3, 1341-1350.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Didem YAVUZ , dysoyler@firat.edu.tr

1. Giriş

Madde bağımlılığı, insanların bazı maddelerin zihinsel durumunuzu geçici de olsa değiştirebileceğini ve kendinizi farklı hissetmenize neden olabileceğini fark ettiğinden beri büyük bir psikososyal sorun haline gelmiştir (Beyazürek, Şatır, 2000). Madde bağımlılığı, bireyin biyolojik, fiziksel ve ruhsal işleyişinde sorunlara yol açarak dengesini ve düzenini bozan davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir (Köknel,1998 Karaman ve Kurtoğlu, 2009). Ancak maddeler, kötüye kullanım ve bağımlılığa neden olma potansiyeline sahip olan ve çeşitli yollarla sindirilerek ruh hali, algı, biliş ve diğer beyin fonksiyonlarında değişikliklere neden olan kimyasallar olarak tanımlanabilir. Bunlar esrar, eroin, kokain gibi reçete ile verilemeyen, yasadışı maddeler olabileceği gibi, amfetaminler, benzodiazepinler, diğer sedatif, hipnotik ilaçlar gibi yasal düzenlemeler çerçevesinde reçete ile verilebilen ilaçlar ya da yasal denetimlere tabi olmayan veya satışlarında kısmi yasal düzenlemeler olan uçucular, tütün (nikotin), kahve (kafein) ve alkol (ethanol) gibi maddelerdir (Ceyhun ve arkş 2001). Uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelede pek çok faktör risk oluşturmaktadır. Bunlar aile yapısı, medya etkisi, uyuşturucuya kolay erişim, kültürel etkinliklerin olmayışı, akran grubu etkisi gibi alt başlıklar altında sıralanabilir. Bu başlıkların sayısını artırmak elbette mümkündür. Ancak temel risk faktörlerini sıralayıp bu faktörlere karşı önlem olarak maddelerin bireylere ve topluma verebileceği zararları nasıl en aza indirebileceğimizi de çalışmamız gerekmektedir (Çelik,2006).

Kişisel sorunlara çözüm bulmak veya sorunların üstesinden gelmek, uygun eylem ve düşünmeyi gerektirir. Sorunları çözmek için kullanılan maddeler insanların uygun şekilde düşünmesini, duymasını ve hareket etmesini engellemektedir. Maddenin bir yaşam biçimi olması ve bireylerin kendilerini çaresiz hissetmeye başlamaları madde kullanımını pekiştirmektedir. Bir süre sonra madde kullanımı, beraberinde getirdiği sorunlarla baş etme mekanizması olarak algılanmaya başlar (Sağkal, 2005). Günümüzde yetersiz ve dengesiz beslenme, egzersiz yapmama, kendine ve başkalarına kasıtlı zarar verme, kronik hastalıklar, kazalar, güvensiz cinsel deneyimler, tütün ve diğer sağlıksız maddelere bağımlılık gibi faktörlerin çoğunun temel nedeni olduğuna inanılmaktadır (Çetinkaya vd., 2007). Uyuşturucu kullanımı, ırksal veya etnik farklılıklara bakılmaksızın tüm toplumların ele alması gereken önemli halk sağlığı sorunlarından biridir (Karataş ve Kubilay, 2004).

Toplumumuzda spor, genellikle fiziksel aktivite alışkanlığının karşılığı olarak algılanmaktadır. Düzenli olarak fiziksel aktivite ya da spor yapan genç birey ve gruplar yapmayanlara oranla psikolojik, sosyolojik ve fiziksel olarak daha üstün durumdadırlar (Strong ve ark., 2005). Halk tarafından “spor yapmak” olarak adlandırılan fiziksel aktivite, günlük yaşam içinde kas ve eklemlerin kullanılarak enerji harcaması ile gerçekleşen, kalp ve solunum hızını artıran ve farklı şiddetlerde yorgunlukla sonuçlanan egzersiz, oyun ve gün içerisinde yapılan aktivitelerin tümüdür. Baltacı ve Düzgün ise fiziksel aktiviteyi, enerji dengesi ve ağırlığın kontrolü için enerji harcaması olarak tanımlamaktadırlar (Baltacı ve Düzgün, 2008). Fiziksel aktivite, düzenli egzersiz ve spor, özellikle gençlerin sağlıklı gelişmesinde, kötü alışkanlıklardan uzak durmalarında, psiko-sosyal açıdan güçlenmelerinde, ilerleyen yaşlarda çeşitli kronik hastalıklardan korunmalarında veya bu hastalıkların tedavisinde, bir başka deyişle tüm hayat boyunca yaşam kalitelerinin artırılmasında önemli farklar yaratabilmektedir. Fiziksel aktivitelerin orta yoğunlukta düzenli olarak yapılması, gençlerin fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik kapasitelerini artırmaktadır (Erkan, 1992).

Öğrencilerin spora yönelik önceden belirlenmiş hedeflere ulaşması için sporu sevmesi ve önemini anlaşılması spor yapmaya yönelik tutum oluşmasında doğrudan etkilidir (Kalay ve Kubilay, 2004). Bu bağlamda öğrencilerin kişisel yetenekleri ve spor etkinliklerinde ortaya koydukları hareketler de elbette önemlidir (Strong ve ark. 2005). Spor bu yönüyle bireylerin kendilerine olan güvenlerini, öz denetimlerini, pratik karar vermelerini, dürüstlük ve haklarını savunabilmelerini geliştirmektedir (Baltacı ve Düzgün, 2008).

2. Materyal Yöntem

Bu araştırmanın modeli nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelidir. Araştırmanın evrenini spor bilimleri ve sağlık bilimleri fakültesinde okuyan 2658 kişi oluştururken örneklemini ise bu fakültelerde okuyan rastgele seçilmiş 401 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için sorulara yer verilmiştir. Anketin diğer bölümünde ise Akpınar Özdemir G. (2011) tarafından geliştirilen 23 maddeden ve 4 alt boyuttan oluşan 5’li likert tipi 5 tamamen katılıyorum, 1 katılmıyorum şeklinde “Gençlerin Madde Bağımlılığı Farkındalığı İle İlgili Görüşleri” ve Koçak F. (2014) tarafında

geliştirilen 22 madde 3 alt boyuttan oluşan, 5'li likert tipi 5 tam katılıyorum 1 hiç katılmıyorum şeklinde puanlanan "Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumları" ölçeği kullanılmıştır. Kategorik değişkenlere ait frekans ve yüzde değerleri sunulmuştur. Veriler normal dağılım gösterdiğinden dolayı küme karşılaştırmaları için bağımsız grup t testi, ikiden fazla küme karşılaştırmaları için Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

3. Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Değişkenler	N	%
Cinsiyet	Kadın	257	64,1
	Erkek	116	35,9
Yaş	18-21 yaş	232	57,9
	22-25 yaş	116	28,9
	26 ve üzeri	53	13,2
Bölüm	Öğretmenlik	68	17,0
	Spor Yöneticiliği	97	24,2
	Antrenörlük	46	11,5
	Rekreasyon	70	17,5
	Hemşirelik	59	14,7
	Ebelik	61	15,2
Fakülte	Spor Bilimleri	205	51,1
	Sağlık Bilimleri	196	48,9
Spora katılım	Evet	223	55,6
	Hayır	178	44,4
	Toplam	401	100,0

Araştırmaya katılanların %64,1 'i kadın,%57,9'u 18-21 yaş aralığında %34,4'ü antrenörlük %51,1'i spor bilimleri, spora katılım değişkenine göre evet diyenler %55,6'sı ile katılım gösterdikleri görülmüştür.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre t testi analizi

	Cinsiyet	N	Mean	Std. Deviation	t	p
Psikososyal Gelişme	Kadın	257	49,3502	9,58035	1,172	,242
	Erkek	144	48,1389	10,53174		
Zihinsel Gelişme	Kadın	257	16,2140	3,58013	,410	,682
	Erkek	144	16,0486	4,36183		
Fiziksel Gelişme	Kadın	257	24,1440	5,56835	1,901	,058
	Erkek	144	22,9722	6,50223		
Tutum Toplam	Kadın	257	84,2763	21,06643	-1,411	,159
	Erkek	144	87,2917	19,53977		
Kişinin Bağımlılık Yapıcı Madde	Kadın	257	3,6172	,94551	2,300	,022
	Erkek	144	3,4028	,79902		
Bağımlılık Yapıcı Madde1	Kadın	257	3,9650	,84164	1,586	,114
	Erkek	144	3,8155	1,01056		
Bağımlılık Yapıcı Madde2	Kadın	257	3,6026	,78855	2,496	,013
	Erkek	144	3,3915	,85360		
Madde Bağımlılığı Toplam	Kadın	257	3,7180	,66712	2,762	,006
	Erkek	144	3,5245	,68346		

p<.05

Katılımcıların cinsiyet değişkeni t testi analizine bakıldığında kişinin bağımlılık yapıcı madde ve bağımlılık yapıcı madde2 ortalama puanları arasında Kadınlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (P< 0,05).

Tablo 3. Katılımcıların okudukları bölüm değişkenine göre t testi analizi

	Fakülte	N	Mean	Std. Deviation	t	p
Psikososyal Gelişme	Spor Bilimleri Fakültesi	205	48,1122	11,17298	-1,659	,098
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	196	49,7551	8,39910		
Zihinsel Gelişme	Spor Bilimleri Fakültesi	205	15,7902	4,09087	-1,933	,054
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	196	16,5357	3,60537		
Fiziksel Gelişme	Spor Bilimleri Fakültesi	205	21,2976	6,90370	-9,196	,000
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	196	26,2602	3,13764		
Tutum Toplam	Spor Bilimleri Fakültesi	205	86,3659	21,31827	1,003	,317
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	196	84,3061	19,73044		
Kişinin Bağımlılık Yapıcı Madde	Spor Bilimleri Fakültesi	205	3,4146	,81351	-2,882	,004
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	196	3,6716	,96816		
Bağımlılık Yapıcı Madde1	Spor Bilimleri Fakültesi	205	3,7415	1,02810	-3,900	,000
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	196	4,0889	,72223		
Bağımlılık Yapıcı Madde2	Spor Bilimleri Fakültesi	205	3,4945	,88270	-,808/	,419
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	196	3,5606	,74458		
Madde Bağımlılığı Toplam	Spor Bilimleri Fakültesi	205	3,5419	,73727	-3,256	,001
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	196	3,7600	,59284		

p<.05

Katılımcıların okudukları bölüm değişkenine göre t testi analizine bakıldığında spora yönelik tutum ölçeği alt boyutlarından fiziksel gelişim alt boyutu ve madde bağımlılığı farkındalığı alt boyutlarından bağımlılık yapıcı madde1 ve bağımlılık yapıcı madde2 alt boyutlarında Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerini lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. (P< 0,05).

Tablo 4. Katılımcıların spora katılım değişkenine göre t testi analizi

	Spora Katılım	N	Mean	Std. Deviation	t	p
Psikososyal Gelişme	Spor Yapıyorum	223	49,8565	10,83110	2,133	,034
	Spor Yapmıyorum	178	47,7360	8,57160		
Zihinsel Gelişme	Spor Yapıyorum	223	15,9821	4,22131	-,998	,319
	Spor Yapmıyorum	178	16,3708	3,38952		
Fiziksel Gelişme	Spor Yapıyorum	223	23,5874	6,35583	-,512	,609
	Spor Yapmıyorum	178	23,8933	5,38515		
Tutum Toplam	Spor Yapıyorum	223	85,4305	22,36236	,078	,938
	Spor Yapmıyorum	178	85,2697	18,10657		
Kişinin Bağımlılık Yapıcı Madde	Spor Yapıyorum	223	3,5107	,91292	-,735	,463
	Spor Yapmıyorum	178	3,5772	,88598		
Bağımlılık Yapıcı Madde1	Spor Yapıyorum	223	3,9001	,92834	-,277	,782
	Spor Yapmıyorum	178	3,9254	,88314		
Bağımlılık Yapıcı Madde2	Spor Yapıyorum	223	3,4507	,81810	-2,096	,037
	Spor Yapmıyorum	178	3,6222	,80954		
Madde Bağımlılığı Toplam	Spor Yapıyorum	223	3,6083	,67484	-1,328	,185
	Spor Yapmıyorum	178	3,6988	,68179		

p<.05

Katılımcıların spora katılım değişkenine göre t testi analizine bakıldığında psikososyal alt boyutunda ve madde bağımlılık yapıcı madde2 anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (P< 0,05).

Tablo 5. Katılımcıların yaş değişkenine göre anova analizi

	Yaş	N	Mean	Std. Deviation	F	p	Farklar
Psikososyal Gelişme	18-21 yaş ^A	232	48,1336	10,03260	1,978	,140	-
	22-25 yaş ^B	116	49,6121	8,41404			
	26 ve üzeri ^C	53	50,8113	12,17825			
	Toplam	401	48,9152	9,93644			
Zihinsel Gelişme	18-21 yaş ^A	232	16,1681	3,95015	,163	,850	-
	22-25 yaş ^B	116	16,2500	3,35410			
	26 ve üzeri ^C	53	15,8868	4,60209			
	Toplam	401	16,1546	3,87441			
Fiziksel Gelişme	18-21 yaş ^A	232	24,6983	5,31798	7,732	,001	A-B
	22-25 yaş ^B	116	22,2759	6,00809			
	26 ve üzeri ^C	53	22,6226	7,46589			
	Toplam	401	23,7232	5,93933			
Tutum Toplam	18-21 yaş ^A	232	82,6552	20,67837	4,875	,008	A-B
	22-25 yaş ^B	116	88,8534	17,60793			
	26 ve üzeri ^C	53	89,5472	24,24916			
	Toplam	401	85,3591	20,55774			
Kişinin Bağımlılık Yapıcı Madde	18-21 yaş ^A	232	3,5744	,91907	3,518	,031	B-C
	22-25 yaş ^B	116	3,3772	,87802			
	26 ve üzeri ^C	53	3,7476	,82023			
	Toplam	401	3,5402	,90055			
Bağımlılık Yapıcı Madde1	18-21 yaş ^A	232	3,9329	,82349	3,962	,020	B-C
	22-25 yaş ^B	116	3,7525	1,09421			
	26 ve üzeri ^C	53	4,1644	,74252			
	Toplam	401	3,9113	,90752			
Bağımlılık Yapıcı Madde2	18-21 yaş ^A	232	3,5447	,75751	,572	,565	-
	22-25 yaş ^B	116	3,4623	,89340			
	26 ve üzeri ^C	53	3,5896	,90285			
	Toplam	401	3,5268	,81776			
Madde Bağımlılığı Toplam	18-21 yaş ^A	232	3,6732	,60113	3,942	,020	B-C
	22-25 yaş ^B	116	3,5210	,78676			
	26 ve üzeri ^C	53	3,8195	,70646			
	Toplam	401	3,6485	,67858			

p<.05

Katılımcıların yaş değişkenine göre anova analizine bakıldığında fiziksel gelişme alt boyutunda 18-21 ve 22-25 yaş, kişinin bağımlılık yapıcı madde ve bağımlılık yapıcı madde1 alt boyutunda ise 22-25 ve 26 ve üzeri yaş arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Katılımcıların bölüm değişkenine göre anova analizi

	Bölüm	N	Mean	Std. Deviation	F	p	Farklar
Psikososyal Gelişme	Öğretmenlik ^A	68	50,0441	7,99708	1,885	,096	-
	Antrenörlük ^B	97	47,2062	11,55326			
	Rekreasyon ^C	46	46,3478	13,87759			
	Yöneticilik ^D	70	49,5714	8,18371			
	Hemşirelik ^E	59	50,2034	9,04353			
	Ebelik ^F	61	50,3115	7,57527			
	Toplam	401	48,9152	9,93644			
Zihinsel Gelişme	Öğretmenlik ^A	68	16,7353	3,24896	1,337	,248	-
	Antrenörlük ^B	97	15,8144	4,09097			
	Rekreasyon ^C	46	15,1087	4,74331			
	Yöneticilik ^D	70	16,2286	3,58002			
	Hemşirelik ^E	59	16,6441	3,87638			
	Ebelik ^F	61	16,2787	3,70194			
	Toplam	401	16,1546	3,87441			
Fiziksel Gelişme	Öğretmenlik ^A	68	23,3971	5,97792	15,019	,000	A-B,E, B A,D,E,F C-E,F
	Antrenörlük ^B	97	20,2268	7,00075			
	Rekreasyon ^C	46	22,5000	6,90169			
	Yöneticilik ^D	70	25,2857	4,43354			
	Hemşirelik ^E	59	26,7966	3,08936			
	Ebelik ^F	61	25,8033	3,42452			
	Toplam	401	23,7232	5,93933			
Tutum Toplam	Öğretmenlik ^A	68	81,6324	24,06701	1,562	,170	-
	Antrenörlük ^B	97	87,1134	20,47757			
	Rekreasyon ^C	46	83,9565	25,04747			
	Yöneticilik ^D	70	88,8857	17,32849			
	Hemşirelik ^E	59	87,4576	18,00797			
	Ebelik ^F	61	81,7049	17,77015			
	Toplam	401	85,3591	20,55774			
Kişinin Bağımlılık Yapıcı Madde	Öğretmenlik ^A	68	3,7188	,87096	4,514	,001	
	Antrenörlük ^B	97	3,2436	,76894			
	Rekreasyon ^C	46	3,5870	,61003			
	Yöneticilik ^D	70	3,6625	,98041			
	Hemşirelik ^E	59	3,8051	1,01478			
	Ebelik ^F	61	3,3811	,97024			
	Toplam	401	3,5402	,90055			
Bağımlılık Yapıcı Madde1	Öğretmenlik ^A	68	3,8697	,86624	3,977	,002	
	Antrenörlük ^B	97	3,7010	1,12393			
	Rekreasyon ^C	46	3,7795	,82956			
	Yöneticilik ^D	70	3,9490	,93442			
	Hemşirelik ^E	59	4,3317	,55420			
	Ebelik ^F	61	3,9415	,74248			
	Toplam	401	3,9113	,90752			
Bağımlılık Yapıcı Madde2	Öğretmenlik ^A	68	3,3897	,84103	1,560	,170	-
	Antrenörlük ^B	97	3,5219	,90715			
	Rekreasyon ^C	46	3,7038	,71218			
	Yöneticilik ^D	70	3,5911	,81286			
	Hemşirelik ^E	59	3,6377	,77219			
	Ebelik ^F	61	3,3730	,74074			
	Toplam	401	3,5268	,81776			
Madde Bağımlılığı Toplam	Öğretmenlik ^A	68	3,6503	,69547	3,490	,004	E-B,F
	Antrenörlük ^B	97	3,4796	,77651			
	Rekreasyon ^C	46	3,6862	,50321			
	Yöneticilik ^D	70	3,7248	,72253			
	Hemşirelik ^E	59	3,9071	,57987			
	Ebelik ^F	61	3,5488	,56545			
	Toplam	401	3,6485	,67858			

p<.05

Katılımcıların okuduğu bölüm değişikine göre anova analizini incelediğimizde fiziksel gelişme alt boyutunda ve kişinin bağımlılık yapıcı madde, bağımlılık yapıcı madde1 alt boyutlarında anlamlı bir farklılık vardır.

4. Tartışma Sonuç

Madde bağımlılığı, son yıllarda toplumun, kamu kurumlarının, sivil toplum kuruluşu ve uluslararası organizasyonların gün geçtikçe daha fazla üzerinde durup çözüm üretmeye çalıştıkları bir problem haline gelmektedir. Gençlik yılları insan hayatında bilinmezliğe karşı merakın arttığı dönemdir. Madde kullanımının kişide yapmış olduğu etkiye olan merak da maddeye başlama sebeplerinden biridir. Bu çalışmanın amacı Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin bazı demografik değişkenler ile gençlerin madde bağımlılığı ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi ve spora yönelik tutumlarının incelenmesidir.

Araştırmaya katılanların %64,1 'i kadın,%57,9'u 18-21 yaş aralığında %34,4'ü antrenörlük %51,1'i spor bilimleri, spora katılım değişkenine göre evet diyenler %55,6'sı ile katılım gösterdikleri görülmüştür.

Çalışma kapsamında ölçüğe katılan bireylerin cinsiyet değişkeni t testi analizine bakıldığında kişinin bağımlılık yapıcı madde ve bağımlılık yapıcı madde2 ortalama puanları arasında kadınlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (P< 0,05). Bu durum, cinsiyetin madde bağımlılığı konusundaki bilinç düzeyini etkileyebileceğini göstermektedir. Bu farklılık, cinsiyet temelli spora yönelik tutumları ve farkındalık programlarının geliştirilmesi konusunda önemli bir bulgudur.

Bu durum cinsiyet açısından değerlendirildiği zaman kültürel etmenlerin bireylerin yaşadığı aile ortamları göz önüne alındığında erkeklerin kadınlara oranla daha rahat bir ortamda yetişmeleri ve ailenin üzerlerindeki baskı düzeylerinin kadınlara göre daha az olmasından kaynaklanabilir. Yine erkeklerin madde kullanımına rastlanan alanlarda bulunabilme oranlarının kadınlara göre daha fazla olması erkeklerin maddeye yönelik görüşlerinin kadınlara oranla daha az olmasına sebebiyet verebilir. Tan Ç.'nin 20024 yılında Spor Bilimleri Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı Farkındalık ve Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi isimli çalışmasında da kadınlar lehine benzer sonuçlar bulunmuştur.

Tunçbilek M. (2018)'nin yaptığı araştırmada ise erkek öğrencilerin madde bağımlılığından korunma öz yeterliliklerinin kadın öğrencilere göre anlamlı bir biçimde fazla olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda gerçekleştirilen incelemelerde değişik neticelerin bulunduğu dikkat çekmektedir. Polanski ve McVicar (2014) incelemesinde madde kullanımında cinsiyetler arasındaki farkın günden güne azaldığını ifade etmiştir. Ögel ve ark. (1998) uçucu madde kullanımının yaygınlığına ilişkin gerçekleştirdikleri çok merkezli inceleme bulgularında da benzer biçimde cinsiyetler arasında farklılık bulunamamıştır. Doğan'ın (2001) gerçekleştirdiği madde kullanımına ilişkin incelemesindeyse, erkeklerde %71.1 oranında; kadınlarda ise %59.0 oranında hayat boyu en az bir defa madde kullanma durumu söz konusudur. Bu kullanım seviyeleri arasında anlam teşkil eden biçimde bir farklılık gösterilmiştir. Güler ve arkadaşlarının (2009) incelemesinde erkek bireylerin alkol ve sigara kullanımlarının kızlara oranla daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Arslan ve ark. (2012) ve Evcin ve Ünlü'nün (2014) incelemelerinde de madde kullanma seviyelerinin erkeklerde daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Türkiye'deki çalışmalar incelendiğinde, Sivas ilinde yapılan bir çalışmada uçucu madde kullanma oranının kadınlarda %16.3, erkeklerde %9.3, esrar kullanma oranının kadınlarda %1.6, erkeklerde %2.1 olarak belirlenmiştir (Doğan, 2001). Buğdaycı ve arkadaşları (2003) tarafından yapılan çalışmada alkol içme oranının erkeklerde %54.1, kadınlarda %34.1 olduğu; Tot ve arkadaşları (2004) tarafından yapılmış çalışmada bu oranın erkeklerde %53.8 kadınlarda %33 olduğu; Şaşmaz ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında erkeklerin %27.6'sının kadınların %20.9'unun yaşamları boyunca en az bir kez alkol denemesi gerçekleştirdikleri, aynı çalışmada erkeklerin %12.3'ü kadınların ise %4'ünün son 30 günde alkol kullandığı sonucu belirtilmiştir. Tüm bunlar değerlendirildiğinde incelemelerde farklı neticelere ulaşılmıştır. Bunun sebebiyse çalışan sınırların farklılığı, kullanılan sistem ve bölgesel farklılıklar olabilir.

Katılımcıların okudukları bölüm değişikine göre t testi analizine bakıldığında spora yönelik tutum ölçüğü alt boyutlarından fiziksel gelişim alt boyutu ve madde bağımlılığı farkındalığı alt boyutlarından bağımlılık yapıcı madde1 ve bağımlılık yapıcı madde2 alt boyutlarında Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerini lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. (P< 0,05).

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördükleri fakülte değişkenine göre, öğrenciler arasında madde bağımlılığı bilgi düzeyi açısından anlamlı farklar belirlenmiştir. Sağlık bilimlerinde öğrenim gören bireylerin

Spor bilimlerinde öğrenim gören katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum, farklı fakülte öğrencilerine yönelik özel eğitim ve bilinçlendirme programlarının daha üst seviyede olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Tan Ç.'nin 2002'de yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme göre, öğrenciler arasında madde bağımlılığı bilgi düzeyi açısından anlamlı farklar belirlenmiştir. Özellikle, öğretmenlik, antrenörlük ve spor yöneticiliği bölümlerinde öğrenim gören katılımcıların madde bağımlılığı bilgi düzeyinin, rekreasyon bölümlerinde öğrenim gören katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum, farklı bölüm öğrencilerine yönelik özel eğitim ve bilinçlendirme programlarının geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Katılımcıların spora katılım değişkenine göre t testi analizine bakıldığında psikososyal alt boyutunda ve madde bağımlılık yapıcı madde2 anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($P < 0,05$). Bu farklılık Psikososyal Gelişme alt boyutunda spor yapan bireyler tarafından daha çok görüşler açısından daha çok kabul görünürken, Bağımlılık Yapıcı Madde2 alt boyutunda ise spor yapmayan öğrencilerin görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Uyuşturucu ve alkol kullanımının üniversite kampüslerinde yaygın bir sorundur ve öğrenci sporcuların, sporcu olmayan akranlarına kıyasla daha yüksek oranlarda tükettikleri varsayılmaktadır (Brisola-Santos ve ark., 2016). Paretti ve arkadaşları (2019) Fransız spor bilimleri öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada, farklı spor branşlarıyla uğraşan grupların madde kullanımı için artan risk altında olduğu sonucuna varmışlardır. Spora katılım ve madde kullanımı arasındaki ilişki kullanılan maddeye göre değişiklik göstermektedir. Beklendiği gibi, hem sigara içimi hem de yasadışı uyuşturucu kullanımının spor katılımı ile ters ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ancak, spora katılım ile alkol tüketimi arasında genellikle pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Gerçekten de, alkol üzerine yapılan 29 çalışmanın 22'si, alkol içmenin spor katılımı ile olumlu ilişkili olduğunu bulmuştur (Lisha ve Sussman, 2010). Spora katılımın yasa dışı uyuşturucu kullanımına karşı koruyucu olduğu görülmektedir (Sussman et al., 2007). Buradan yola çıkarak eğitim olsa dahi spora katılım bir çeşit önlem olarak değerlendirilebilir.

Katılımcıların yaş değişkenine göre anova analizine bakıldığında fiziksel gelişme alt boyutunda 18-21 ve 22-25 yaş, kişinin bağımlılık yapıcı madde ve bağımlık yapıcı madde1 alt boyutunda ise 22-25 ve 26 ve üzeri yaş arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Uyuşturucu kullanımında en tehlikeli yaşlar 12-17 arasındadır ve 17-25 yaş arasında bağımlı sayısı daha da artmaktadır. Madde bağımlısı olan gençlerin % 68'i 18 yaşın, % 32'si 20 yaşın altındadır (Korkut,2004).

Öğrencilerin yaş değişkenine göre spora yönelik tutum ve madde bağımlılığı alt boyutlarında daha çok yaş küçük öğrencilerin görüşler açısından diğer yaş guruplarına oranla yüksek çıkması, yaş küçüldükçe aileye olan bağlılık düzeylerinin daha yüksek olması ve aile içi iletişim kaynaklarının ileri yaşlardaki bireylere oranla daha fazla olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Sonuç olarak; Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet değişkeni t testi analizi sonuçlarına göre kadın bireylerin bağımlılık yapıcı madde farkındalık hakkındaki görüşlerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine çalışma kapsamında katılımcıların okudukları bölüm değişkenine göre t testi analizine bakıldığında spora yönelik tutum ölçeği alt boyutlarından fiziksel gelişim alt boyutu ve madde bağımlılığı farkındalığı alt boyutlarından bağımlılık yapıcı madde1 ve bağımlılık yapıcı madde2 alt boyutlarında Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerini lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Bağımlılık, geniş bir kavram olup üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Ancak, bu çalışmada belirtildiği gibi, madde bağımlılığı ve farkındalık üzerine yapılan özel çalışmaların sınırlı olması, karşılaştırmaların ve sonuçların tam kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini zorlaştırmıştır. Madde bağımlılığı alanındaki genel çalışmalardan ziyade, bu çalışmaların daha spesifik bir odak noktasına yönlendirilmesi, daha etkili tartışmaların ve anlamlı sonuçların elde edilmesini sağlayabilir, bu öneriler, üniversite öğrencilerinin madde bağımlılığı konusundaki farkındalıklarını güçlendirmek ve bu alandaki bilgi düzeylerini artırmak amacıyla uygulanabilir.

Kaynaklar

- Aras Ö. (2013). *İlköğretim Kurumları İkinci Kademedeki Öğrenim Gören Öğrenci Ve Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Görüş Ve Tutumlarının İncelenmesi (Kars İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baltacı G., Düzgün İ.(2008) *Adolesan ve Egzersiz*. Sağlık Bakanlığı Yayınları. Birinci Basım. Yayın No: 730. Ankara. s:7.
- Başer SA. (2009) *Öğretmen Niteliklerinin Beden Eğitimi Dersi Alan Öğrencilerin Bu Dersle Karşı Olan Tutumlarına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Bayazyürek M, Şatır TT. (2000). Madde kullanım bozuklukları. *Psikiyatri Dünyası*, 4: 50-56.
- Brisola-Santos, M.B., Gallinaro, J.G., Gil, F., Sampaio-Junior, B. Marin, M.C.D. de Andrade, A.G. Richtel, K.P., Glick I.D.Baltieri, D.A. ve Castaldelli-Maia, J.M.(2016). Prevalence and correlates of cannabis use among athletes-A systematic review. *The American Journal on Addictions*, 25(7), 518-528.
- Buğdaycı R, Şaşmaz T, Aytaç N, Çamdeviren H. (2003). Mersin, Adana ve Hatay illerinde beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinde alkol içme prevalansı ve etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*;23:208- 12.
- Ceyhun B, Oğuztürk Ö, Ceyhun AG. (2001) Madde Kullanma Eğilimi Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri*; 4: 87-93
- Çelik, M. V. (2006). *Madde Bağımlılığı İle Mücadelede Ortaöğretim Öğretmenlerinin Yeri Ve Önemi (Elazığ İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Elazığ.
- Tan Ç, & Güneş, H. (2024). Spor Bilimleri Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı Farkındalık Ve Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi (Fırat Üniversitesi Örneği). *The Journal of Social Sciences*, 69(69), 101-113.
- Çetinkaya, S., Nur, N., Demir, Ö. F., Sönmez, S. Ve Akan, S. (2007). "Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Merkezi'nde Verilen Gençlik Danışma Birimi Hizmetleri", *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, S: 29(3).
- Doğan, O. (2001). Sivas İlindeki Lise Öğrencilerinde Madde Kullanımı Yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi*, 2(2), 53-56.
- Erkan E. (1992). *Toplum Sağlığı Açısından Spor*. İçinde: Ergen E (Ed). Spor Hekimliği. Ankara: Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., 143-159.
- Güler, N., Güler, G., Ulusoy, H., & Bekar, M. (2009). Lise Öğrencileri Arasında Sigara, Alkol Kullanımı ve İntihar Düşüncesi Sıklığı. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 31, 340-345.
- Hazar M. (1996) *Beden Eğitimi Ve Sporda Oyunla Eğitim*. Ankara: Tutibay Yayınları.
- Karaman Mk, Kurtoğlu, M. (2009) *Öğretmen Adaylarının İnternet Bağımlılığı Hakkındaki Görüşleri*. Xı. Akademik Bilişim Konferansı: 641-650.
- Karatay, G. Ve Kubilay, G. (2004). "Sosyoekonomik Düzeyi Farklı İki Lisede Madde Kullanma Durumu Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi", *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, S: 1(2).
- Korkut,F.(2004) Okul Temelli Önleyici Rehberlik. Ankara:Anı Yayıncılık
- Köknal Ö. (1998). *Bağımlılık: Alkol Ve Madde Bağımlılığı*. İstanbul: Altın Kitaplar,
- Lisha, N.E., ve Sussman, S. (2010). Relationship of high school and college sports participation with alcohol, tobacco, and illicit drug use: A review. *Addictive Behaviors*, 35(5), 399-407.
- McVicar, D., & Polanski, A. (2014). Peer effects in UK Adolescent Substance Use: Never Mind the Classmates? *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 76(4), 589-604.
- Ögel, K., Karalı, A., Tamar, D., & Çakmak, D. (1998). *Alkol ve Madde El Kitabı: Temel Kavramlar*. İstanbul: AMATEM.
- Peretti-Watel, P., Seror, V., Lorente, F., Doucende, G. ve Martha, C. (2019). Cannabis use and patterns of substance use among french sport sciences students. *J. Addict. Addictv. Disord.* 6, 20.
- Sağkal, T. (2005). *Alkol Ve Madde Bağımlılığında Öğrenilmiş Güçlülüğün İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Sasmaz, T., Buğdaycı, R. Toros, F. Öner Kurt, A., Tezcan, H., Öner, S. ve Camdeviren, H. (2006). Ergenlerde alkol içme prevalansı ve olası risk faktörleri: Okul tabanlı kesitsel bir çalışma. *Preventive Medicine Bulletin*, 5(2), 94-104.
- Strong, W., Malina, R., Blimkie, C., Daniels, S., Dishman, R., Gutin, B., Hergenroeder, A., Must, A., Nixon, P., Pivarnik, J., Rowland, T., Trost, S., & Trudeau, F. (2005). Evidence Based Physical Activity for School-Age Youth. *Journal of Pediatrics*, 1(3), 183-189. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2005.01.055>
- Sussman, S., Pokhrel, P., Ashmore, R.D. ve Bradford B.B. (2007). Adolescent peer group identification and characteristics: a review of the literature. *Addictive Behaviors*, 32,1602-1627.

- Tot, Ş., Yazıcı, A., Yazıcı, K., Erdem, P., Bal, N. ve Metin, Ö. (2004). Mersin’de ergenler arasında sigara, alkol ve yasa dışı madde kullanım oranlarının yaygınlığı: ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin karşılaştırılması. *New Symposium*, 42,77-81.
- Tunçbilek, M. (2018). *Spor tesislerinden yararlanan 15-18 yaş arası öğrencilerin madde bağımlılığında korunma öz yeterliliğinin araştırılması (Keçiören Belediyesi örneği)* (Master's thesis, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Ünlü, A., & Evcin, U. (2014). 2008 ve 2010 Yılları Arasında İstanbul Bağcılar İlçesinde Gençler Arasında Madde Kullanım Yaygınlığı, Risk ve Koruma Faktörlerinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 127-140.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

---

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
 Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
  2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
  3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
  4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-